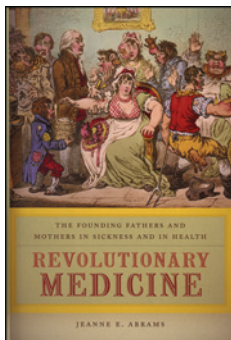

Om presidenters helse

Jeanne E. Abrams

Revolutionary medicine

The founding fathers and mothers in sickness and in health. 306 s, ill. New York, NY: New York University Press, 2013.

Pris USD 30

ISBN 978-0-8147-8919-3

Ved første øyekast kan dette se ut som en bok om medisinske rariteter. Omslaget viser nemlig en karikatur av den engelske legen Edward Jenner (1749–1823) som i 1796 hadde foretatt den første inokulasjon med kukoppematerie – dvs. en primitiv forløper til vaksinen – og vist metodens evne til å beskytte mot kopper hos mennesker. Misforståelsene om hva som egentlig foregikk, var store, og mange mente visstnok at inokulasjonen ville føre til at man fikk kuliknende utvekster på kroppen – hvilket altså vises på bildet.

I stedet er boken et dyppdykk i det vi kan kalle pasientjournalene til USAs første presidenter, fra George Washington (1732–99) til James Madison (1751–1836), og deres familier. At koppevaksinasjonen får en bred omtale innenfor disse par menneskealdrene mens Edward Jenner selv levde og praktiserte på den andre siden av Atlanteren, er ikke til å undres over. Kopper var jo på den tiden en av de mest fryktede av alle sykdommer.

Denne første generasjon av statsledere – «the founding fathers» – var alle sterkt påvirket av opplysningstidens ideer, og de sluttet seg vel til Voltaires ord: «Der er ingen sann glede hos den som ikke er frisk.» Boken, som baserer sitt innhold på studier av hundrevis av bevarte brev og sekundære kilder, viser hvordan presidentenes erfaringer med både personlig og familiær sykdom påvirket dem fysisk og psykisk. Den gir oss et innblikk i hvordan deres private ulykker fikk dem til bedre å forstå nødvendigheten av å etablere et offentlig helsevesen og fremme preventive tiltak. Eksempelvis sørget John Adams (1735–1826) for at hele hans familie ble immunisert mot kopper ved inokulasjon. Og etter at en koppeepidemi var brutt ut i hæren, insisterte general Washington på at alle de friske soldatene skulle inokuleres.

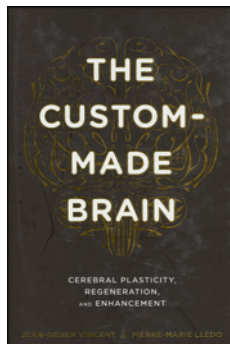
Boken gir leseren et interessant innblikk i datidens syn på sykdom og terapi, i tillegg til de terapeutiske mulighetene som forelå den gang. Kopper tok livet av 25 % av de syke og etterlot de overlevende med vansirende arr, noe Washington selv var sjenert av – og som han unngikk å få avbildet på portrettene av ham. Men også kolera, gulfeber og malaria var alvorlige og fryktede sykdommer i USA på den tiden. Behandlingen var den samme som i Europa, og presidentenes egne leger hadde alle sin utdanning fra europeiske universiteter.

Forfatteren er historiker og professor ved Penrose Library i Denver, og hun har som sådan hatt rik tilgang på stoff. Hun har likevel greid å samle det store kildematerialet til en lettlest og spennende bok (også for ikke-medisinere!), som nok gir leseren et annet syn på USAs ledende menn fra tiden rundt 1800. Boken er utstyrt med et omfattende noteregister på ikke mindre enn 35 sider, i tillegg til bibliografi og indeks, og kan anbefales som lesestoff for enhver med interesse for det tidlige USAs medisinske historie.

Per Holck

Professor emeritus, Institutt for medisinske basalfag
Universitetet i Oslo

Hjernen som bestillingsverk?

Jean-Didier Vincent, Pierre-Marie Lledo

The custom-made brain

Cerebral plasticity, regeneration and enhancement. 180 s, ill. New York, NY:

Columbia University Press, 2014. Pris USD 28

ISBN 978-0-231-16450-4

Forfatterne er begge erfarne hjerneforskere og skriver med kunnskap og engasjement – men hvem de skriver for, er dessverre uklart. Som tittelen indikerer er de særlig opptatt av å vise hvordan hjernen er plastisk med betydelig evne til regenerasjon. Det kan virke som et hovedanliggende å skape en motvekt mot synet på hjernen som statisk og uforanderlig, selv om vel de færreste i dag vil hevde en slik oppfatning.

Boken begynner med et introduksjonskapittel, som spenner fra evolusjon til funksjonell hjerneanatom, med små avstikkere innom plastisitet, læring, genetik og filosofi. Deretter følger et kapittel hvor forfatterne tar opp utviklingsbiologiske spørsmål, blant annet med undertitler som *How to build a vertebrate*. Neste kapittel, *The masterpiece*, inneholder for det meste beskrivelse av hjernebarken og dens egenskaper, men med avstikkere til subkortikale strukturer og atferd. Så følger kapitler som behandler plastisitet og reparasjonsmuligheter mer inngående, før de i det siste kapitlet trekker opp fremtidsvyer for hvordan vi både kan kontrollere og styre plastiske prosesser og bedre hjernefunksjon med ytre midler. For meg fremstår deres fremstilling her som noe ukritisk.

Problemet er ikke mangel på interessant stoff, men at elementene blir servert hulter til bulter, med tallrike digresjoner som forstyrrer lesingen.

Teksten er en blanding av interessante forskningsresultater, trivielle betraktninger og nokså pompøse utsagn. For meg var denne boken en skuffelse, men det skal sies at på omslaget gjengis uttalelser fra andre hjerneforskere som har et langt mer positivt inntrykk.

Per Brodal

Professor emeritus, Institutt for medisinske basalfag
Universitetet i Oslo